

İslam Dünyasında Yeni Ekosistem ve Roller

Bismillahirrahmanirrahim. Çok saygı değer dost ve kardeş ülkelerden teşrif eden bakanlar, hükümet temsilcileri, TBMM Üyeleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilgili bakanlıklarından teşrif eden çok değerli temsilciler, Misyon Şefleri, Büyükelçiler, hanımefendiler ve beyefendiler. Açılıшта bir arada olduğumuz için öncelikle kurumumuz ve Dünya İslam Forumu adına şükranlarımı arz ediyor ve "hoş geldiniz" diyorum.

Dünya İslam Forumu (DİF) yaklaşık 8 yıldır kurumsallaşmasını her yıl daha da güçlendiren ve geçtiğimiz yıllarda buna yeni enstrümanlar ekleyen sivil bir inisiyatifdir. Şu anda Dünya İslam Forumu çatısı altında "BİLGE" kısaltmasına sahip bir Dünya Müslüman Kadınlar Zirvesi inisiyatifi var ve bunun birincisine 2016 yılının Eylül ayında Malezya Hükümeti ile Uluslararası İslam Üniversitesi ev sahipliği ve liderlik yaptı. Yine alınması kararlaştırılan diğer bir inisiyatif "GÜÇ" adlı kısaltmaya sahip Dünya Müslüman Gençlik Zirvesi. Sudan Uluslararası Afrika Üniversitesi birincisine liderlik yaptı. Bugün burada 8. Forum ile BİLGE ve GÜÇ Zirvelerinin ikincilerini yapıyor olacağız. Ayrıca Dünya İslam Forumu'nun çeşitli bölgelerden gelen ve yetkin kişilerinden oluşan kurulu da dün 9. Toplantısını yaptı. Bunun raporu çok yakın bir zamanda yayımlanacak. Ayrıca Dünya İslam Forumu bünyesinde üçüncü İslam Dünyası İstanbul Ödülleri'ni de bu akşam Gala Yemeği ile birlikte takdim edeceğiz. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Korosu bu tören esnasında bize bir müzik dinletisi sunacak. Bu anlamda Cumhurbaşkanlığımıza da içtenlikle teşekkür ediyoruz.

Şüphesiz bu inisiyatifin güçlenmesi konusundaki ısrarlı iradenin devam etmesi için daha fazla paylaşımcılığa ve daha fazla birlikte hareket etmeye ihtiyaç var. Forum ve Zirveler şu ana kadar; Türkiye, Azerbaycan, Mısır, Irak, Pakistan, İran, Malezya ve Sudan'da yapıldı. Bundan sonraki yılların Zirveleri ve çalışmaları için de sonuç deklarasyonuna girmek kaydıyla ev sahibi olmak isteyen ülkelerin adaylığına açık olduğunu ifade etmek isterim. İstanbul'daki sürpriz kar yağışının trafiği etkilemesi sebebiyle biraz geç başladık. Ben mümkün olduğunca konuşmamı kısa tutacağım ve bu çalışmayı düzenlerken bu yılki ana temada neyi amaçladığımızı arz etmeye çalışacağım.

Şüphesiz edilecek çok teşekkür var. Belki bunların çoğunu unutacağım. Onun için lütfen hoş görsünler. Dünya Müslüman Kadınlar Zirvesi BİLGE ve Dünya Müslüman Gençlik Zirvesi GÜÇ ile ilgili Türkiye'de oluşturulmuş ulusal kurullarımız var. Bu kurullara içtenlikle müteşekkirim. Kurul Başkanı olan Millî Türk Talebe Birliği'ne müteşekkirim. Sayın Genel Başkanı da birazdan bir konuşma yapacak. Ortak işbirliği ve çalışmalarda çok daha güçlü sonuçlar almaya devam edeceğimize inanıyorum. Çünkü biz Dünya İslam Forumu çalışmalarında TASAM'ın kurumsal kimliğini çok öne çıkarmıyoruz. Çünkü bizim de diğer kuruluşlardan bir farkımız yok. Dünya İslam Forumu'nun kurumsallaşmasının, güçlenmesinin, sivil bir hizmet inisiyatifi olarak,

eleştirel bir düşünce platformu olarak hem ulusal otoritelere hem de İslam Dünyası'yla ilgili aktörlere yol gösterecek, entelektüel çıktılar sağlayacak, etkileşim üretecek kurumsal bir konsept olarak güçlenmesini arzu ediyoruz.

Şimdi yaşadığımız dönemi anlamak açısından bir "tümünden gelim" yapmak istiyorum. Bildiğimiz gibi toprak bir zamanlar en kıymetli şeydi. Toprak ve araziyi kontrol etmek, "imparatorluklar çağını" getirdi. Osmanlı Devleti de - bir imparatorluk olarak anılmasa da - bu şekilde yaklaşık 20 milyon metrekare alanı kontrol eden bir İslam Devleti idi. Benzer büyük devletler Türkler veya başka unsurlar tarafından kuruldu. Avrupa'da Sanayi Devrimi ile birlikte makine, topraktan daha kıymetli hâle geldi ve "ulus devletler" doğdu. Şahsi fikrim; Osmanlı Devleti, "ulus devlete geçişi" doğru okuyamadı ve çok acı bir şekilde parçalandı. Bunun acılarını hep beraber yaşadık. Müteakiben "Ulus devlet ve büyük devletler çağını" yine hep beraber yaşıyoruz.

1930'lardan itibaren de yavaş yavaş İslam coğrafyasında bağımsız devletleri, özellikle Afrika'da 2. Dünya Savaşı'ndan sonra artan bir hızla gördük. İçerisinde bulunduğumuz çağ bize neyi ifade ediyor? "Bilgi çağı"; bilgi ve bilgiye dayalı üretim, bilgiye dayalı bir ekonomi çağını ifade ediyor. Bu bize ne getiriyor? Toprak, "imparatorlukları" ve makine, "ulus devletleri", bilgi çağı ise "mikro-milliyetçilik" kavramının teşvik edildiği bir dünyayı getiriyor. Bunu çevremiz dâhil yaşadığımız türbülansın görebiliriz.

Önümüzdeki 10 yıl için çok olumsuz senaryolar var. Uluslararası sistemdeki devlet üye sayısının 400 ile 2000 arasında olabileceği yönünde güçlü öngörüler var. Bu "mikro-milliyetçilik" aynı zamanda "entegrasyon" kavramını da tetikliyor. Bu bizim konumuzla da ilgili. Çünkü hem mevcutta hem de gelecekte bu kadar küçük sayıda ülkenin uluslararası sistemde kendisini var etmesi mümkün olmadığından - birçoğu AB modeli - çeşitli entegrasyon hamleleri güçleniyor. İslam dünyasındaki entegrasyonu derinleştirmek için tarihî bir fırsat var ve bu fırsat yaklaşık 10 yıldır önümüzde. Bu geçen 10 yılı çok iyi kullanamadığımız kanaatindeyim. Çünkü siz bir şeyleri planlarsınız ama tarihin size yardım etmesi gerekir. Şu anda tarih bize yardım ediyor fakat biz bu anlamda gerekli çalışmaları yapmıyoruz diye düşünüyorum. Bu hem sivil inisiyatifler hem de devletlerimiz için geçerli.

Bilgi çağı hayatın her alanının bir kriz olarak yönetilmesini gerektiriyor. Buna da "öngörülemeslik" diyoruz. Bu öngörülemesliğin süresi de belirsiz. "Mikro-milliyetçiliğin" teşvik edildiği, yeni "entegrasyonların" örgütlendiği ve "öngörülemesliğin" temel belirleyici olduğu bir bilgi çağı yaşıyoruz. Hayatın her alanı da bu şekilde dönüşüyor.

Üç temel unsur, bütün üretim süreçlerini ve sosyal hayatı dönüştürüyor. Bu "Endüstri 4,0" ve "Toplum 5,0" gibi kavramlarla tartışılıyor ki Dünya Müslüman Gençlik Zirvesi'nde de bu tartışılacak. "Yapay Zeka, Sanal Gerçeklik ve Mobilite" bütün ekonomiyi, bütün sosyal hayatı

ve medyayı dönüştürüyor. Bu üç belirleyici ilkeyi; kullanacağımız yeni ürünler olarak değil hayatın doğasını değiştirecek bir yaklaşım olarak okuduğumuz zaman yeni bir dünyaya doğru adım attığımızı görmüş olacağız.

Sosyal sorunlara, ailevi sorunlara sayısız alan açan yeni bir dünyaya doğru gidiyoruz. “Yapay Zeka, Sanal Gerçeklik ve Mobilite” hayatın doğasını, özellikle devletin doğasını değiştirdi. Değişen devlet doğasına uyum sağlayamayan ve beklenti yönetimini de doğru yapamayan devletlerin kaosa, istikrarsızlığa sürüklendiğini de hep birlikte görüyoruz.

Bilgi ve bilgiye dayalı ürünler ve ekonomi çağında sanal gerçeklik ve mobilitenin, devletin ve hayatın doğasını değiştirdiği bu dönemde İslam Dünyası açısından nasıl bir perspektif gözüküyor? Bu tarz soruların cevabını birçok salonda yapacağımız çalışmalarda arayacağız. Bunlardan bir tanesi; merkezî rol dağılımının İslam dünyasında olmaması, bunu hep klasik cümlelerle tartışmaya açıp öldürmemiz gerekiyor. Hayatın gerçekleri açısından ekonomik güçlenmenin merkezî rol dağılımı açısından belirleyici olacağı ortadadır.

Bildiğiniz gibi Batı dünyasında kapitalist iş bölümü var. Örnek vermek gerekirse Boeing uçaklarını ABD imal ediyor. Airbus Fransa ve Almanya’da imal ediliyor. Fakat her ikisine de motoru İngiltere yapıyor. İslam Dünyasında bir merkezî rol dağılımı olmadığı için sayısız kaynak kaybı ve defalarca tekrar edilen işler var. Bu merkezî rol dağılımının zayıf olmasından dolayı da birçok sorunu çözemez hâle geliyoruz. Ekonomik ve askeri alan başta olmak üzere merkezî bir rol dağılımına ihtiyaç olduğunu çokça tartışıp olgunlaştırmamız gerekiyor. Bunun nasıl olacağına devletler, karar alıcılar karar verecekler. Kanaatimce bu sürece kimin liderlik edeceği değil kapsayıcı olup olmayacağı belirleyici olacak. Bu açıdan merkezî rol; İslam dünyasının geleceği açısından, tekrar bir 57 parçaya bölünmemesi açısından önemli olacak diye düşünüyorum.

Kimlik alanında yapılan çalışmalarda dil, din, tarih ve coğrafyaya çok fazla vurgu yapılıyor. Dostluğumuz ve kardeşliğimizle birlikte karşılıklı bağımlılığa, ilişkilerin derinleştirilmesine ihtiyaç var. Dünya iktisadi pastasından daha güçlü pay alamazsak, bu dil, din, tarih ve coğrafya çoğu zaman yıkıcı bir şekilde dönüşebiliyor. Onun için dil, din, tarih ve coğrafya birliğini karşılıklı bağımlılık temelinde derinleştirmemiz gerekiyor. Merkezî rol dağılımından sonra yine ulusal ve uluslararası politikaların, siyasi hedefler, ekonomik hedefler ve sektörel hedefler olarak birbirleriyle uyumlu çalışması gerekiyor.

Şu anda bu üç uyumu bir arada götüren İslam ülkesi olarak sadece Malezya vardı. Onun da çok ciddi bir takım sorunlarla yüzleştiğini görüyoruz. Siyasi, ekonomik ve sektörel politika arasındaki uyumsuzluk nedeniyle her ülkede milyonlarca tekrar var. Siyasi, ekonomik ve sektörel politika bütünleşmesinden sonra merkeze almamız gereken konu ise, “düşünce ve liyakatin” tek yüceltilen unsur hâline getirilmesi. Bu unsur, Türkiye içinde veya herhangi bir

ülke içinde, İslam ülkesi olsun veya olmasın, herkes için geçerli olan bir kaide. Özellikle kendi dinimizin referanslarına baktığımızda eleştirel düşünce; Hadis-i Şerif'te buyrulduğu gibi "iki günün birbirine eşit olmaması". Hep daha iyiyi aramak, eleştirel düşünce ve liyakati yüceltmek dışında bir çıkar yolumuzun olmadığı da ortadadır.

Eğitim ile ilgili sayısız tartışmalar olur. Türkiye'de özellikle üniversite ve diğer okulların açılacağı zaman tartışmalar olur. Fakat birilerinin şunu ısrarla bütün İslam ülkelerinde söylemesi lazım; dünyanın en iyi eğitimini de verseniz, kapalı kampüslerde hiç kimsenin ulaşamayacağı hocaları da getirseniz, sizin verdiğiniz bu eğitimin karşılığı eğer sokakta kural olarak uygulanmıyorsa, gelişmiş ülkeler ve yabancı sermayeli şirketler için istihdam sağlıyorsunuz anlamına gelir. Eğitimin sokakta karşılığının tam olması gerekiyor. Bu anlamda da "eleştirel düşünce ve liyakat" temel çıkış noktamız.

Son olarak, bizim Müslüman olmamızdan kaynaklanan medeniyet değerlerimizle ilgili kurumsal temsil sorunlarımızı aşmamız ve bugün "üretim - tüketim - büyüme" formülü açısından felakete doğru giden insanlık için yeni birtakım reçeteler ve kurumsal modellemeler ortaya koymamız gerekiyor. Çünkü bu tıkanıklığı Doğu'da da Batı'da da aşabilecek potansiyelin bizim referanslarımızda olduğuna içtenlikle inanıyorum. Fakat bunu sloganik düzeyde ya da iyi niyetle söylemekten öte, yeni modeller ortaya konması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü dünya, hem insanlık için hem de yeryüzündeki bütün canlılar için yaşanmaz bir yere dönüşüyor. Bu yeni gelişen dünya sistemi içerisinde insan kaynağının, insan nüfusunun, mevcut kurumların dörtte üçü işlevsiz, anlamsız hâle geliyor. Bu meydan okumayla karşılaştığımız zaman artık yapacak bir şey yok. Bunu ne kadar önceden görebilsek, o kadar önceden hazırlık yapabiliriz ve dünya değişimine de o kadar katkı sunabiliriz diye düşünüyorum.

Bu sorular çerçevesinde cevaplar arayacağımızı kişisel görüşüm olarak arz ediyorum. Sayısız görüşle bu sonuçlar zenginleşecek. Teşrifleriniz tekrar için çok teşekkür ediyorum. Bu sivil bir toplantı olduğu için minimum protokol uyguluyoruz. Bakanlarımızın ve Diplomatlarımızın bu anlamda hoşgörülü davranmasını ve herkesin ev sahipliği yapmasını, herhangi bir eksik varsa tamamlanmasına katkı sağlamasını istirham ediyorum. Saygılarımı sunuyorum.

(8. Dünya İslam Forumu | DİF ve TASAM Başkanı Süleyman Şensoy'un Açılış Konuşması | 01 Mart 2018 Perşembe, İstanbul)